■ כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות ■

בסודשיח

■ בס"ד ■ יום שלישי ■ פרשת מצורע ■ [הנשיא ראובן] ■ ד' ניסן ה'תשע"ט ■ 09.04.2019 ■ גליון מס' 526 ■

תפוצה לכל קהילות ישראל

התורה חסה על הממון

/ הרב יעקב הלוי פילבר

טבעו של האדם לאהוב את ממונו, עד כדי כך שחז"ל אמרו [ברכות סא ב]: "שיש לך אדם שממונו חביב עליו אפילו מגופו" וכאשר רצו חכמינו לחנך את האדם שלא יפגע בממון הזולת אמרו: "יהא ממון חברך חביב עליך כשלך" [אבות פרק ב]. אלא שיחסו הטבעי של האדם אל הממון אינו אומר לנו דבר לגבי מקומו של הרכוש בכלל והממון בפרט בחייו של האדם. מצד אחד מוצאים אנו בדברי חכמים הערכה חיובית על הממון, שעל הכתוב [דברים יא ו]: "היקום אשר ברגליהם" שאלו בגמרא [סנהדרין קי א]: "מהו היקום אשר ברגליהם?" ומשיב רבי אליעזר: "זהו ממונו של אדם שמעמידו על רגליו", ובברכת החודש אנו מבקשים: "חיים של עושר וכבוד". ומאידך בספר קהלת [ה יב] נאמר: "עושר שמור לבעליו לרעתו". ואכן הממון כשלעצמו אינו חיובי או שלילי אלא הוא אמצעי שערכו נקבע לפי הדרך שהאדם השיג אותו וכיצד הוא משתמש בו. וכך כתב ריה"ל [כוזרי מ"ב נ]: "ולא המעטת הממון עבודה (עבודת ה'), כאשר יזדמן מן המותר מבלי יגיעה, ולא יטרידהו קנותו מן החכמה והמעשים הטובים, כל שכן למי שהוא מטופל בבנים ומאוויו להוציא לשם שמים, אז הריבוי יותר נכון לו". על כן התורה הטילה עלינו מצוות רבות שבין אדם לחברו ומדריכה אותנו איך להשיג את הממון בדרך הישר, ואיך להשתמש בו בדרך הנכונה לאחר שרכשנו אותו. ועל כך רגיל היה ה"חפץ חיים" לומר: העולם אומר ש"זמן זה כסף", ואני אומר: ש"כסף זה זמן, וזמן זה חיים" ועל כן המבזבז כסף מבזבז חיים.

מיעקב אבינו לומדים אנו איך להתייחס אל הממון, לפני פגישתו עם עשו אחיו נותר יעקב לבדו [בראשית לב כה] ופרש"י: ש"שכח פכים קטנים וחזר עליהם", ובגמרא [חולין צא א] הוסיפו: "מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופן, וכל כך למה? לפי שאין פושטים ידיהם בגזל". התייחסות כזו לממון מלמדת אותנו התורה בכמה מהלכותיה (עיין ר"ה כז א, יומא לט א, יבמות לד ב, מנחות עו ב, חולין מט ב, ועוד) ואחת מהן בהלכות נגעי בתים שבפרשתנו, ככתוב בתורה לכשיבואו ישראל לארץ אחוזתם ובעל הבית יראה נגע צרעת בביתו, עליו לבא אל הכהן ולהגיד לו: "כנגע נראה לי בבית" ועל כך אומרת התורה [ויקרא יד לו]: "וציוה הכהן ופינו את הבית בטרם יבא הכהן לראות את הנגע ולא יטמא כל אשר בבית, ואחר כן יבא הכהן לראות את הבית", וסיבת הדבר: "שכל זמן שאין הכהן נזקק לו אין שם טומאה" [רש"י שם]. ולכאורה הדאגה כאן מיותרת, שהרי רוב כליו של האדם גם אם נטמאו יש להם תקנה, מפני שכלי עץ, בגדים, כלי מתכת וכדומה, גם אם נטמאו יש להם תקנה בטבילה, כך שהממון שהתורה חסה עליו הם כליו הפחותים של האדם, שהם כלי חרס שאין להם תקנה בטבילה, ועל זה אומר רבי מאיר [נגעים פי"ב מ"ה]: "אם כך חסה תורה על ממונו הבזוי, קל וחומר על ממונו החביב, אם כך על של הרשע [שהרי נגעים באים על חטאי האדם, כמו: "על לשון הרע, על שפיכות דמים, ועל שבועת שוא, ועל גלוי עריות, על גסות הרוח, ועל הגזל, ועל צרות העין" - ערכין טז א] קל וחומר על של הצדיק".

רגישות לשמירה על הממון אפילו אם הוא פחות ערך מוצאים אנו גם אצל רבי יוחנן בן זכאי [ברכות כח ב] שבשעת פטירתו אמר לתלמידיו: "פנו כלים מפני הטומאה", ולכאורה פנייתו זו של ריב"ז היא תמוהה, שהרי חוץ מכלי חרס כל הכלים האחרים גם אם יטמאו אפשר להכשירם בטבילה, האם ברגעי חייו האחרונים כל מה שהעסיק אותו לא היה אלא דאגה לכמה כלי חרס פחותים שעלולים להיטמא ללא תקנה? ומסביר הראי"ה קוק בספרו עין איה (שם) שרבי יוחנן בן זכאי השתמש בדוגמא שבה התורה חסה על ממונם של ישראל, כדי להעביר לתלמידיו מסר שאע"פ שבבקשתו את "יבנה וחכמיה" היה לכאורה ויתור על המכשירים החומריים של האומה, כמו העצמאות והכלכלה המדינית, אבל אין הדבר כן, והוא בהקפדתו זו אפילו על ממון פחות כמו כלי חרס, ביקש להעביר להם מסר שהויתור המדיני לא היה מפני שהוא אינו מעריך את חשיבות האמצעים החומריים של האומה, שהרי לפני מיתתו הוא מצווה אותם להציל אפילו כלים פחותי ערך שחשיבותם מועטה, כדי להמחיש להם שבדרך כלל יש לחוס על ממונם של ישראל, ואם למרות זאת בפעם הזו הוא מסתפק

■ עוד בעיתון ■

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

שוויית קיץ
לאחר שהלכתי אל הרב לחתום על טופס הרשאה למכירת חמץ, קיבלתי מחבר מתנה שני בקבוקי וויסקי יקרים...
המשך בעמי 2

ישועת הי
במהלך כל הדורות אנו מצפים לישועת ה' בכל התחומים, הן האישיים והן הכלליים. בכל פעם שבאה ישועה עלינו אנו מתלבטים...
המשך בעמי 3

האם לעתיד לבוא יהיו נגעים
בפרשתנו פרשת מצורע (ויקרא י"ד, ב') כתוב: זאת תהיה תורת המצרע ביום טהרתו והובא אל הכהן...
המשך בעמי 4

חודש ניסן - חודש ההתחדשות
חודש ניסן אינו תלוי בחודשי השנה; בחודש זה אירעו מאורעות מרכזיים בחיי האומה; והגאולה החזירה לעם ישראל...
המשך בעמי 6

סיפור לשבת
השבת הגדולה של אליהו
בעיר אנטוורפן בבלגיה, לצד ענף היהלומים המשגשג, פורחת גם תעשייה מפותחת של תכשיטים, שבה השתלבו בהצלחה יהודים...
המשך בעמי 7

שביבים
■ חומרא דאתי לידי שמחה
■ נכנס בשלום ויצא בשלום
■ "קצת מצה למשפחה מסוימת"
■ "אברך מישראל אומר קדיש"
■ צרעת הבית
המשך בעמי 8

ביבנה וחכמיה (תוך ויתור על האמצעים החומריים של האומה), אין זאת אלה מפני שטובתה העתידית של האומה דורשת במצב של חירום לוותר זמנית על הנכסים החומריים של האומה, כדי להציל את העיקר שהיא נשמתה של האומה, תוך תקווה שבמשך הזמן תתאושש האומה ולבסוף תחדש ימיה כקדם, גם בגשמיות וגם ברוחניות. ■

שו"ת קיץ הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

רכישת חמץ לאחר שכבר מינה את הרב כשליח למכירת החמץ

שאלת ארווין בנדיקט, לונדון-ישראל: יומיים לאחר שהלכתי אל הרב לחתום על טופס הרשאה למכירת חמץ, קיבלתי מחבר מתנה שני בקבוקי וויסקי יקרים.

האם בקבוקים אלו גם כן כלולים במכירת החמץ?

תשובה: שאלתך שאלה נכונה היא, מאחר ואכן יש מקום לומר שאין בקבוקים אלו כלולים במכירת החמץ ואבאר דבר זה[א].

הנה כאשר אנו באים אל הרב למכור את החמץ, אין אנו מוכרים את החמץ באותה שעה, אלא רק ממנים את הרב להיות שליח עבורנו למכור את החמץ לגוי.

המכירה עצמה מתבצעת בדרך כלל במהלך הבוקר של ערב פסח כאשר הרב הממונה פוגש את הגוי ומבצע עמו את כל הקניינים האפשריים כדי שהחמץ שלנו יעבור מרשותנו לרשותו של הגוי, ובכך לא נעבור חלילה על איסור 'בל יראה ובל ימצא', ולאחר הפסח החמץ יהיה מותר באכילה ובהנאה.

נמצא אם כן שאותם שני בקבוקי וויסקי באו לרשותך קודם זמן המכירה - אך יומיים לאחר זמן מינוי השליחות.

ויש לברר האם חמץ שבא לרשותנו לאחר מינוי השליחות גם כן נכלל במכירת החמץ.

וכאמור, יש מקום גדול לומר שאין חמץ זה נכלל במכירת חמץ על אף שבזמן המכירה בפועל, החמץ כן היה ברשותנו.

דבר זה אנו למדים מדברי הגמרא במסכת נזיר[ב], ששם אומרת הגמרא יסוד חשוב בדיני מינוי שליחות, שאין אדם יכול למנות שליח על דבר שהוא עצמו לא יכול לבצע באותה שעה.

דברי הגמרא שם נסובים אודות מינוי שליחות לקידושי אישה, שאם הלך השליח וקידש אישה שאמנם בזמן הקידושין הייתה פנויה, אולם בזמן מינוי השליחות היא הייתה נשואה, אין האישה מקודשת למשלח, וזאת משום הכלל האמור, שאין יכולת למנות שליח לדבר שהמשלח עצמו לא יכול לבצע באותו זמן של מינוי השליחות.

לפי זה יוצא שגם בנידון דידן, מאחר ובזמן החתימה על טופס ההרשאה למכירת חמץ, אותם שני בקבוקי וויסקי לא היו ברשותך, ובאותו זמן לא יכול היית למכור אותם, שהרי אין אדם יכול למכור דבר שאינו ברשותו ובבעלותו, הרי שאף אם בשעת המכירה בפועל בקבוקי וויסקי כבר היו ברשותך, מכל מקום לא חל מינוי השליחות על בקבוקים אלו, ולכאורה לא כלולים הם במכירת החמץ על כל המשתמע מכך[ג].

ביאורי האחרונים מדוע אין לחוש לכך

אולם כמה מן האחרונים כתבו ליישב המנהג הפשוט שלא חשים לכך, ונאמרו בכך כמה הסברים:

א. בספר מרכבת המשנה[ד] כתב לחדש שכל הנ"ל שייך רק במינוי שליחות בעל פה, אבל כאשר מדובר על מינוי שליחות בשטר, והשטר נמצא ביד השליח, השליחות מתחדשת כל הזמן, ולכן לפי המנהג המקובל שחותמים אצל הרב על שטר הרשאה, כל החמץ היבוא לרשותנו עד המכירה עצמה נכלל במכירת החמץ.

ב. בשו"ת דברי מלכיאל[ה] כתב ליישב שמאחר והמנהג הוא לתת לרב שכר טרחה על טרחתו, אם כן הוא אין הוא רק בגדר 'שליח' אלא נכלל הוא בגדר 'פועל' ופועל יכול לשעבד עצמו גם לדבר שעדיין לא בא לעולם[ו].

מכירה מדין 'זכין'

ג. עוד יש ליישב זאת על פי מה שהעלו האחרונים[ז] שיכול הרב למכור חמץ עבור יהודי מסוים גם ללא מינוי שליחות, אלא מדין 'זכין לאדם שלא בפניו' - שהרי זכות גדולה היא ליהודי שלא יעבור על איסור 'בל יראה ובל ימצא' ושלא ייאסר חמצו לאחר הפסח - אם כן אותו חמץ (ובנידון דידן שני בקבוקי וויסקי) שבא לרשות המוכר לאחר מינוי השליחות, על אף שאינו נכלל בשליחות, מכל מקום יכול הוא להימכר על ידי הרב מדין 'זכין לאדם שלא בפניו' - אם אכן הרב מודיע זאת לגוי וכותב זאת בשטר המכירה.

והנה על אף שאי אפשר למכור כל החמץ של תושבי המקום מדין 'זכין לאדם שלא בפניו' וכפי שכתב הרב שמואל אליעזר שטרן שליט"א[ח]:

'...היינו דוקא כשהרב מוכר לגוי חמצו של אדם מסוים שמשום מה נאנס ולא הופיע אצל הרב למנותו כשליח על המכירה אזי הוא דאמרינן דמצי הרב למכור את כל החמץ של אותו אדם מסוים מדין זכיה, אבל כשאין הרב יודע מי הוא המוכר את החמץ, והקונה אינו יודע חמץ של מי נקנה לו, אין כאן גדר מכירה וקניין כלל'.

מכל מקום בנידון דידן שמדובר על אדם מסוים שחתם על שטר הרשאה למכירת חמץ אצל הרב, והרי הוא מוכר מסוים, ומפורט

בשטר ההרשאה היכן חמצו נמצא, אם כן נוכל לכלול במכירה גם את חמצו שבא לרשותו לאחר מינוי השליחות מדין 'זכין', אם אכן הרב מבצע מכירה גם מדין 'זכין'.

והנה על אף האמור נראה שיש לאדם להשתדל לא להכליל במכירה חמץ נוסף שלא היה ברשותו בזמן מינוי השליחות[ט], אלא חמץ שירכוש לאחר מינוי השליחות ישתדל לאוכלו עד פסח והנותר יבער בשריפת חמץ בערב פסח, ואם אינו יכול לעשות כן ראוי שימנה את הרב פעם נוספת למכור עבורו את החמץ, ויכול לעשות זאת בשיחת טלפון או בהודעה כתובה.

א - ועיין משי"כ בשו"ת בסוד שיח חלק א' סימן מ"ח שראוי לא לכלול במכירה חמץ גמור, אלא אם כן מדובר במקום הפסד מרובה.

ב - דף י"ב עמוד ב'.
ג - ועיין שו"ת עונג יו"ט סימן ל"ח שכתב: 'גם אנכי נהגתי תמיד לצוות לחקור אצל הבאים לב"ד לעשותם שלוחים לחקור אם כבר יש בידם החמץ. דאם אין החמץ עדיין בידם וקנו אותו אח"כ לא מהני מה שעשו את הב"ד שליח דקיי"ל כל מילתא דאיהו לא מצי עביד שליח לא מצי משוי' והם בעצמם אינן יכולים למכור דבר שלא קנו עדיין דאין אדם מקנה דבר שלבל"ע. וכמו כן אינן יכולין לעשות שליח למכור אף דבשעת מכירה כבר הוא בידם מ"מ לא חיילה עשיית שליחות דידהו' אולם עיין שם שכתב היאך בכל זאת ניתן ליישב לא להקפיד על כך.
ד - פרק ו' מהלכות גירושין. דברו נסובים אודות מינוי שליח לגירושי אישה, כאשר בשעת המינוי אותה אישה הייתה שוטה, והמינוי הוא לגרש אותה לכשתשתפה.
ה - חלק ד' סימן כ"ב.
ו - וע"ע במש"כ בשו"ת בסוד שיח חלק א' סימן מ"ז.
ז - עיין בזה בקצות החושן סימן רמ"ח ס"ק ח', שו"ת חת"ס אבן העזר סימן י"א, שו"ת באר יצחק חלק אורח חיים סימן א', חזו"א אבן העזר סימן מ"ט, ובספר מכירת חמץ כהלכתו פרק י"ז סעיף ו'.
ח - שו"ת שביבי אש חלק ג' סימן כ"ו.
ט - ובפרט אם לא נתן שכר טרחה לרב ו/או מינה את הרב כשליח על ידי אמירה בלבד ללא שטר.

ישועת ה'

/ הרב איתמר הרשקו

במהלך כל הדורות אנו מצפים לישועת ה' בכל התחומים, הן האישיים והן הכלליים.

בכל פעם שבאה ישועה עלינו אנו מתלבטים האם אכן מאת ה' הייתה זאת או שמא לא זו ישועתו.

כך ארע בזמן יציאת מצרים כאשר העם שאל האם אכן זו ישועת ה' או שמא לא זו העת לצאת, כפי שחשבו שבעים הזקנים שנשמטו מלבוא אל פרעה עם משה ואהרון. כך היה בשיבת ציון הראשונה בה בחרו רוב העם להישאר בבבל ולא לעלות עם עזרא וכך גם בימינו.

על דבר זה נאמר בהפטרה של שבת הגדול- "אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם".

כשישועת ה' מגיעה גם אם היא לא נראית כפי שדמיינו בתחילה, על כך אומר הקב"ה אני לא שניתי ואין אצלי משניות- זו ישעותי מלכתחילה, אתם בני יעקב לא כליתם- שלא ירדתם לעומק תכלית הישועה.

הנביאים שהראו את ישועות ה' בצורה הברורה ביותר היו אליהו ואלישע תלמידו. בזמן הילקחו של אליהו ביקש ממנו אלישע "ויהי נא פי שניים ברוחך אליי", ובתחילת ספר מלכים ב' מופיעים שש עשרה ישועות שפעל אלישע בישראל ובאומות- פי שניים משמונת נסי אליהו.

הישועה האחרונה ברשימה היא סיפורם של ארבעת המצורעים.

באותם הימים, היו נצורים אנשי העיר שומרון אשר חיל ארם חנה מולם.

הרעב הגדול שהיה בעיר הביא שתי נשים להתחלק בבשר בניהם, וכשהאחת לא עמדה בהסכם היא באה להתלונן על כך בפני המלך.

כעסו של המלך גרם לו להכריז שזו אשמתו של הנביא אלישע, כשם שבעבר הואשם אליהו.

אלישע לא התרגש מכך והוא אמר לשלוחי המלך- כעת מחר בשער שומרון סאה סולת בשקל וסאתיים שעורים בשקל.

השליש שנשען על ידי המלך מזלזל בקביעה הזו של אלישע תוך פירוט העניין- וכי אם ירדו כעת גשמים תצמח התבואה כל כך מהר ויספיקו לקצור אותה?! והרי לעשות סולת לא די בקציר כי אם יש לדוש, לעמר, לזרות, לרקד ולטחון- דבר שייקח להמון העם לפחות עוד יום שלם, ורק בעוד יומיים יכול להיות סאה סולת בשפע.

כתגובה לכך עונה לו הנביא שהוא יראה בעיניו אך לא ייהנה מהישועה שבוא תבוא.

באותו הלילה ארע המופת שעל פניו לא מוסבר כלל. כשחיל ארם בורח מהמצור ומשאיר את המחנה כאשר הוא.

הנביא מתאר זאת בכך שה' השמיע את ארם שלוש קולות- 'קול סוס קול רכב קול חיל גדול מאוד', מה שגרם להם לחשוב שמלך שומרון שכר עליהם את מלכי חיתים ומצרים שילחמו בהם ולכן הם נמלטו.

כשמתבוננים בסיפור ותיאור הנביא רואים כיצד צצה ובאה הישועה לישראל.

ארבעת המצורעים שישבו מחוץ לעיר היו גחזי ושלושת ילדיו. הם כמובן לא שמעו דבר מהמתרחש בעיר ולא יכלו לדעת שאלישע הכריז על הישועה הקרובה לבוא.

באותו הלילה הם הרגישו את חרפת הרעב שלא פסחה גם עליהם ואז הם בקשו לעשות מעשה של התאבדות- ליפול על מחנה ארם. שכן אם יישארו כאן הם ימותו ברעב אך אם יכנסו למחנה ארם יתכן ויקבלו מהם אוכל ואולי יצליחו לשרוד.

מכיוון שהיה מצור על העיר לא יתכן שמחנה ארם ידע על קיומם, שלולי כן הם היו נלקחים לשבי ובוודאי שלא היו נותנים להם להיות חופשיים בזמן מצור קשה.

כעת שהם בקשו לפול על מחנה ארם הם עשו זאת בשלוש ראשים. האחד הלך עם האב- גחזי והשניים האחרים היו כל אחד בנפרד וכל זאת על מנת שאם ימות האחד יישארו השניים.

החיילים שבמחנה ארם החלו לשמוע את קול הצעדים של ארבעת המצורעים, שבאו משלוש מקומות שונים. מכיוון שהיה מצור על העיר ולא נראה שום סימן של יציאה מהעיר הם הגיעו למסקנה שנעשה כאן מארב מתוכנן היטב. כל מארב מתוכנן כך שעד רגע לפני המתקפה לא מתגלים בפני המותקף אך כן עושים זאת לפני ההתקפה שכן הדבר מכנים להלם ואלם גם את החייל המיומן

ביותר. אך אם ההתקפה תתחיל מיד עם ההתגלות מולם הם יתגוננו באופן אינסטקטיבי.

ואכן ישועת ה' פעלה שלמחרת היה לעם בעיר סאה סולת בשקל וסאתיים שעורים בשקל כדבר ה' והשליש נענש שלא זכה להנות מהשפע.

בהתבוננות מעמיקה נראה כיצד צמחה הישועה.

ראשית לכל הוא הרחקת ודחיפת גחזי בשתי ידיים שנעשתה ע"י אלישע עד כדי כך שאלישע גם אמר לגחזי שהוא איבד לא רק את עולמו ויהיה מצורע, כי אם גם את העולם הבא.

כשגחזי הבין זאת הוא יכל להכריע שכדאי לו להתאבד עם בניו וליפול על מחנה ארם, שכן אין לו לא עולם הזה כמצורע ברעב, ולא עולם הבא כמחלל ה'.

לולי תחושה זו יתכן וגחזי לא היה מסתכן כך מול מחנה ארם.

יחד עם זאת לו היינו שואלים את אנשי שומרון כיצד תבוא אותה הישועה שהבטיח הנביא, סביר להניח שכולם היו חושבים כפי שחשב השליש, הגם שהדברים היו נראים רחוקים.

בסופו של דבר פעלו ארבעת המצורעים בעצם החלטתם לקום בנשף, שה' השמיע את אותו קול בנשף לחיל ארם ובזה גרם להם לברוח.

ישועת ה' מעולם לא הייתה אמורה להיות בשום צורה אחרת ומראש תוכננה הישועה לבוא ע"י ארבעת המצורעים, אך אנו שחשבנו בתחילה שכך תבוא הישועה לבסוף ראינו שבאה בצורה השנית. על כך אומר הקב"ה אני לא שניתי ואין אצלי משניות, אתם בני יעקב לא כליתם ולא ירדתם לעומק תכלית הישועה.

אך אל לנו להתבלבל- זו ישועת ה' וכך היא באה.

כחלק מעניין הישועה מסתיר הקב"ה את עיקר הכוונה שבישועה אך כן מגלה מראש מה יהיה בסופה. כשם שהכריז הנביא שכעת מחר סאה בשקל, כך הכריז משה לפרעה בפעם הראשונה בה הוא בא לפניו- הנני לוקח את בנך בכורך, למרות שמכת בכורות הייתה רק לבסוף.

לולי הזהרה זאת יתכן ופרעה ועבדיו היו נכנעים בפני ה' כבר לאחר כמה מכות כפי שאמרו עבדי פרעה אליו לאחר מכת הארבה- הטרם תדע כי אבדה הארץ? ומכיוון שפרעה ידע שלא זו המכה שעליה הוא מאוים אין לו בעיה להכביד את ליבו עד להגעת מכת בכורות.

כך צמחה ובאה לה הישועה למרות שגם ישראל הרגישו את העדרה, כשלא נושענו עדיין במהלך כל המכות, עד שנגלתה בשלמות לבסוף כשפרעה עצמו שילחנו ונתן בידינו עולה וזבחים.

ובימים ההם בזמן הזה, ישועת ה' שזרחה על עמנו במאתיים השנים האחרונות היא הישועה ואין בילתה.

אין שום ישועה זולתה כך היא הייתה מחשבת הבורא מימות עולם.

אנו אלו החשים בקושיות ומתרצים תירוצים בעוד שדבר ה' עלינו זורח.

כשם שלמחרת היה סאה סולת בשקל בשער שומרון והכל בדרך הטבע, וכשם שבאו כל עשרת המכות על המצרים עד ששלחונו מהם ברכוש גדול. כך גם חזרתנו ארצה, בניית ירושלים וקיבוץ הגלויות- באים המה בדרך טבעית של סובב ומסובב וזו ישועת ה' על עמו בקיום דברי הנביאים שבימינו.

וכימי צאתנו מארץ מצרים מראנו הקב"ה פלאי פלאות.

האם לעתיד לבוא יהיו נגעים

/ הרה"ג רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

בפרשתנו פרשת מצורע (ויקרא י"ד, ב') כתוב: זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצֹרָע בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן.

יש לעיין האם לעתיד לבוא יחזרו לנהוג כל דיני הנגעים, וכפי שהיה בזמן שבית המקדש היה קיים, או לא. והנני מעתיק מה שכתב בזה אחי הגאון הנפלא רבי אליעזר הכהן רבינוביץ שליט"א (מח"ס משנת הדעת על הרמב"ם הלכות טו"צ, וספר כרם אליעזר על עניני נגעים ושא"ס, בית שמש), **והביא גם מה שהשיבו לו בזה מרנן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, והגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל, ולהל"ח מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, ואלו דבריו:**

שורש הספק

א. יש לדון האם לעתיד לבוא לאחר ביאת משיח צדקינו בב"א ישובו לנהוג כל ענין הנגעים או לא. - והנה הרמב"ם בחיבורו "יד החזקה" האריך לבאר ולפסוק את כל הלכות טומאת צרעת, ומשמע שיהא נוהג לעתיד לבוא, דאל"ה מאי נפק"מ מה שהיה היה, אבל אם ינהוג לעתיד לבוא אתי שפיר דהרי הרמב"ם הביא גם את כל דיני הקודש והמקדש שינהגו לעתיד לבוא.

אכן באמת יש לעיין בזה דהרי עיקר הנגעים באים בשביל עון לשון הרע כידוע [וכן על עוד עונות, וראה במשנת הדעת פט"ז ה"י (ס"ק קל"ח), כל העונות שמחמתם באים הנגעים] - והרי לעתיד לבוא לא יהיו רשעים וכמבואר בתוספות ישנים במסכת יומא (י"ג ע"א בד"ה הלכה) וז"ל: ורבינו אריה שמע בשם רבינו חיים אבי אמי נ"ע דלא שייך למפרק הלכתא למשיחא אלא היכא שיש עבירה בדבר כגון פסול דזבחים ושריפת בת כהן דסנהדרין, שהרי זה הדבר אין רגיל להיות שאינו צריך עד ימות המשיח, וגם אז לא יהיה הדבר 'שיהיו כולם צדיקים' (עכ"ל).

ועיין גם ברמב"ם בהלכות מלכים (פי"ב ה"א) וז"ל: ויחזרו כולם לדת האמת ולא יגזלו ולא ישחיתו - וכתב עוד (שם ה"ה) ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ולא תחרות - ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ד' בלבד (עכ"ל). - וכיון שלא יהיו חוטאים א"כ על מי יבואו הנגעים.

ואכן בדברי בענין זה עם להבחל"ח הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל היתה דעתו ברורה כי לא יהיו נגעים לעתיד לבוא שהרי כולם יהיו צדיקים, וכשהקשיתי לו א"כ למה קבע הרמב"ם הלכות אלו בספרו טען לעומתי כי באמת דיני נגעים נוהגים בזמן הזה לקיים מצות תלמוד תורה, והוי בבחינת יגדיל תורה ויאדיר, ולצורך כך

נתנה פרשת הנגעים שבתורה, אבל אין שום הכרח שבפועל יהא שייך זה לעתיד לבוא, והאריך בזה בנועם שיחו.

נגעים שהם יסורים של אהבה

ב. ואולי י״ל דהרי מבואר בברכות (ה׳ ע״ב) דמשכחת ליה נגעים שהם יסורים של אהבה - ויש בזה חילוק בין ארץ ישראל לחוץ לארץ, אי נמי בין בצנעא ובין בפרהסיא, ונחלקו בזה שם רש״י ותוס׳ עי״ש.

והנה בעיקר ענין יסורים של אהבה נחלקו הראשונים דרש״י (שם ה׳ ע״א) כתב וז״ל: הקב״ה מייסרו בעולם הזה בלא שום עון כדי להרבות שכרו בעולם הבא יותר מכדי זכיותיו, אבל דעת הרמב״ן בספר שער הגמול דגם יסורים של אהבה הם רק למי שיש לו קצת עון. - מעתה יתכן לומר כי לדעת רש״י שיסורים של אהבה הם בלא שום חטא אולי גם לאחר ביאת המשיח יהא שייך ענין זה.

יש חילוק בין ימות המשיח לבין לעתיד לבוא

ג. והנה כשהצעתי הספק הנ״ל האם לעתיד לבוא ינהגו הנגעים והלכותיהם לפני הגרי״ש אלישיב זצ״ל נענה ואמר לי תיכף ומיד, כי יש חילוק בענין זה בין הזמן של ביאת משיח לבין הזמן שלעתיד לבוא, שהרי הרמב״ם בהלכות מלכים (פי״ב ה״א וה״ב) פסק כשיטת שמואל שאין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד, וא״כ אז ודאי ינהגו כל דיני נגעים וכן שאר כל עונשים שבתורה המסורים לב״ד, ורק לעתיד לבוא יהיו כולם צדיקים.

כל חייבי עונשים בעולם הזה יקבלו עונשם לעתיד לבא

ד. והגר״ח קנייבסקי שליט״א השיב לי בענין זה דאיתא במדרש רבה פרשת ואתחנן (פרשה ב׳ אות כ״ה) ועל כולן יש סליחה חוץ משפיכות דמים שנאמר (בראשית ט׳ ו׳) שופך דם האדם באדם דמו ישפך, אמר רבי לוי והרי כמה בני אדם שהרגו ומתו על מטותיהן, השיבו אותו מהו ׳האדם דמו ישפך׳ כשיבואו כל בני אדם לעתיד לבוא אותו שעה דמו ישפך.

וכעי״ז איתא גם במדרש רבה פרשת נח (פרשה ל״ד אות י״ד) אמר רבי לוי, הרי שהרג ולא נהרג, אימתי הוא נהרג לכשיבוא אדם [ועיין במפרשים שם האיך דרשו זה מפסוק זה ד׳באדם דמו ישפך׳].

ולמדנו מזה דכל חייבי מיתות בי״ד שבתורה שלא קבלו עונשם בעולם הזה יקבלו את עונשם לעתיד לבא, וביאר לי שהכונה בזה ע״י הסנהדרין שלעתיד לבוא שהם ידונו את כל מי שהיה חייב מיתת בית דין בכל השנים שלא דנו דיני ארבע מיתות ב״ד.

ובספר ידי משה על המדרש רבה (דברים פרשה ב׳ אות ל׳) תירץ בזה את הקושיא למה יהיה צורך לעתיד לבא בערי מקלט והרי לא יהיה אז מיתה וכמבואר בפסחים (ס״ח ע״א), ותירץ עפ״י המדרש הנ״ל דכל מי שנתחייב גלות בזמן הזה ולא גלה יגלה לעתיד לבוא, כי כל העונשים שבתורה לא נתבטלו לעולם, וכל מי שלא קיבל את עונשו עכשיו יקבלו לעתיד לבוא, והובא כ״ז בספרו נחל איתן (סימן א׳ סעיף א׳ ס״ק ו׳).

ולפי״ז יתכן גם לענין עון לשון הרע שכל מי שדיבר לשון הרע ולא חזר בו בתשובה, אזי לעתיד לבוא יהא לו נגע צרעת (עכתו״ד).

ואולם לענ״ד יש לדון בזה קצת כי מלשון המדרש משמע לכאורה דזהו חומרא מיוחדת ברוצח, עי״ש, וי״ל.

עוד יתכן לומר כי דברי המדרש הנ״ל הם כלפי חיובי מיתות ב״ד שהם חובה על הב״ד, משא״כ עונש נגעים שבא מן השמים, ולעונש כזה לא מצינו גילוי שישלימו אותו לעתיד לבוא. [והעירני לזה הגאון רבי יחיאל יעקב הכהן מילר שליט״א רב קהילת פנים מאירות].

ומש״כ המדרש אותן בני אדם שמתו על מטותיהן - נראה שהכוונה בזה דהרי מבואר בגמרא (סנהדרין ל״ז ע״ב) דמיום שחרב בית המקדש אעפ״י שבטלה סנהדרין דין ארבע מיתות לא בטלו, מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו וכו׳, וא״כ מי שנענש באופן זה אינו מקבל את עונשו לעתיד לבא, וק״ל.

מדרש פליאה כי מי שלא שב יהא מצורע

ה. והלום ראיתי מציאה גדולה בענין זה בספר ילקוט הראובני פרשת מצורע (אות ג׳) שהביא בשם מדרש פליאה, וז״ל: ראה והבן שכל המוציא לה״ר מפיו נידון בצרעת, א״ל מהו להה״ר א״ל שמוליד רעה במדותיו מלשון הנקרא רע זה פחד יצחק, א״ל רבי א״כ כל ישראל יהיו מצורעים שהרי אמרו מלשון הרע גלו ישראל, א״ל אין ה״נ אם לא שב בתשובה, א״ל אבל אני עני א״ל שקול העניות כצרעת והרי הוא עני הנמסר בידי אדם, א״ל עד סוף השמטה הוא נע ונד ואם לא ישוב יצטרע כי הם ודבריהם אמת (עכ״ל). - והרי לנו דברים מפורשים כי בסופו של דבר כל מספרי לשון הרע ילקו בצרעת. - ומש״כ בתחילה כי לוקים בעניות תחת הצרעת נתבאר בארוכה בכרם אליעזר סימן ז׳ (אות י״א).

נגעי בתים לא ינהגו לעתיד לבוא

ו. ולאחר זמן רב ראיתי בספר דברי יואל פרשת מצורע (עמודים ת״ו-ת״ז) שהביא הא דאיתא בסנהדרין (ע״א ע״א) בית המנוגע לא היה ולא עתיד להיות ולמה נכתב דרוש וקבל שכר, והאריך שם לבאר כי באמת ישנם ג׳ טעמים לנגעי בתים, א׳ כדי שישוב בתשובה על עונותיו, ב׳ כדי למצוא המטמוניות, ג׳ כדי להעביר רוח הטומאה מהבתים שבנו העכו״ם, ושוב ביאר שזהו כוונת חז״ל שבית המנוגע לא עתיד להיות, כי לעתיד לבוא לא יהיו כל אלו הטעמים, יעו״ש באריכות - ולפי״ז בנגעי אדם ובגדים שבאים רק בשביל העונות נמי לא יהיו לכאורה לעתיד כיון שיתמו חטאים מן הארץ, וזהו כדברי הגרמי״ל זצ״ל הנ״ל.

לעתיד לבוא יתרפאו כל המצורעים

ז. והנה במדרש תנחומא (בובר, פרשת מצורע סימן ז׳) איתא כלפי חטא הנחש ׳ולא עוד אלא כל בעלי מומין מתרפאין לעולם הבא והנחש אינו מתרפא, שנאמר ארור אתה מכל הבהמה (בראשית שם), מהו מכל, שהכל מתרפאין והוא איננו מתרפא, בני אדם מתרפאין, שנאמר אז תפקחנה עיני עורים וגו׳ [אז ידלג כאיל פסח וגו׳] (ישעיה ל״ה ה׳-ו׳), ובחיה ובהמה כתיב, זאב וטלה ירעו כאחד (שם ס״ה כ״ה), אבל הנחש אין לו רפואה, שנאמר ונחש עפר לחמו - וכאן משמע כי אף אם יהיו מצורעים בזמן הגלות הרי הם יתרפאו יחד עם כל שאר בעלי מומין לעתיד לבוא, וכדרך שהיה בשעת מתן תורה שנתרפאו מכל המומים וגם מן הנגעים וכמבואר להלן סימן ל״ח.

וראה גם בדברי הבעל הטורים בפרשת חוקת (במדבר י״ט ט׳) וז״ל: ואסף. ג׳ במסורה. ואסף איש טהור. ואסף המצורע (מ״ב ה׳ י״א). ואסף נדחי ישראל (ישעיה י״א י״ב). המצורע איתקש למת (ספרי לעיל י״ב י״ב), וכשם שאפר פרה מטהרת כך תפלת הצדיקים גם

כן מטהרת. ואסף נדחי ישראל לעתיד, אז ואסף המצורע דכתיב (שם ל"ה ו') אז ידלג כאיל פסח (עיין תנחומא מצורע ב'). וכן לא יצטרכו לאפר פרה דכתיב (שם כ"ה ח') בלע המות לנצח (עיין נדה ע' ע"ב).

ולפום ריהטא נראה מדבריו כי בזמן שיתקיים ההבטחה של אז ידלג כאיל פסח, אזי גם ענין צרעת לא תהיה שזהו אחד מהחלאים.

בעלי לשון הרע אין להם רפואה לעתיד לבוא

ח. אכן לאידך גיסא במדרש אגדת בראשית (בובר, פרק ע"ט) איתא בזה"ל: בעולם הזה הזאב רודף אחר הטלה, ארי אחר השור, לעתיד לבוא הכל מתרפאין, ונחש אינו מתרפא, אלא ונחש עפר לחמו (ישעיהו ס"ה כ"ה), ולמה מפני שהחזיר את הכל לעפר, שנאמר כי עפר אתה ואל עפר תשוב (בראשית ג' י"ט), לפיכך אין לו רפואה לעולם, אלא ועפר תאכל (שם י"ד), ואף לעתיד לבוא ונחש עפר לחמו, וכשם שהנחש אין לו רפואה לעולם, כך האומר לשון הרע על חבירו אין לו רפואה לעתיד לבוא, שנאמר אם ישוך הנחש וגו' (קהלת י' י"א), כך אין יתרון לבעל הלשון, וכן דוד אומר מלשני בסתר וגו' (תהלים ק"א ה'). והובא בספר שמירת הלשון (שער הזכירה פרק ח').

ולפי משנ"ת אולי הכוונה שמי שיהא לו נגע מחמת עון לשון הרע לא יהא לו רפואה לעתיד, וצ"ע. ובהגהות על המדרש הנ"ל ציין בזה להא דאיתא בזוהר פרשת שלח אמר ר"ש על כולא מחיל הקדוש ברוך הוא בר מן לישנא בישא.

ובספר עבודת המלך על הרמב"ם הלכות דעות (פ"ז ה"ג) הבין כי מה שאמרו שאין לו רפואה היינו שאין לו חלק לעוה"ב.

והנה עיקר היסוד שנחש אין לו רפואה, מצינו גם מדרש תנחומא הנ"ל, ושם איתא שהנחש נענש בצרעת שנאמר ונחש עפר לחמו (שם), - ולפי"ז מה שאמרו במדרש הנ"ל כשם שנחש אין לו רפואה כך מספרי לשון הרע אין להם רפואה אולי קאי גם על ענין הצרעת, ואולי על ענין הצרעת הדבוקה בנפש האדם, ראה לעיל סימן ז' (אות י').

לעתיד לבוא הקב"ה מטהר אותנו

ט. ויש להעתיק דברי המדרש רבה בסוף פרשת מצורע (פרשה ט"ו אות ט') לפי שבעולם הזה הכהן רואה את הנגעים, אבל לעולם הבא אמר הקב"ה אני מטהר אתכם, הדא הוא דכתיב (יחזקאל ל"ו כ"ה) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם. - ומשמע קצת שלא יהא שייך כלל כל ענין הנגעים.

(עכ"ל אחי הגאון רבי אליעזר הכהן רבינוביץ שליט"א)

חודש ניסן - חודש ההתחדשות

/ הרה"ג ר' זלמן ברוך מלמד שליט"א*

חודש ניסן אינו תלוי בחודשי השנה; בחודש זה אירעו מאורעות מרכזיים בחיי האומה; והגאולה החזירה לעם ישראל את הביטחון העצמי;

"החודש הזה לכם ראש חודשים, ראשון הוא לכם לחודשי השנה" - לכל זמן יש תכונות מיוחדות משלו, חודש ניסן הוא ראש, והוא ראשון לכם, דהיינו לישראל.

ראשון משמעותו חופשי, עצמאי, בלתי תלוי באחרים. אין דבר לפניו שהוא תלוי בו ונמשך ממנו. אלא הוא ראשון, הוא מוביל, יש לו תכונה של ראש. זהו חודש האביב שבו הכל פורח, הכוחות המכונסים הפנימיים פורצים החוצה. חודש זה הוא הזמן להתחדשות, להשתחררות, להתעלות. לחודש מיוחד זה הננו נכנסים.

נתבונן נא בדברי חכמינו ז"ל במדרש-רבה בפרשת בא:

"החודש הזה לכם וגו' הדא הוא דכתיב, אשרי הגוי אשר ד' אלקיו וגו', משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים ושנים. וכשבחר ביעקב ובניו קבע בו ראש-חודש של גאולה, שבו נגאלו ישראל ממצרים, ובו עתידין ליגאל, שנאמר, כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. ובו נולד יצחק, ובו נעקד, ובו קיבל יעקב את הברכות, ובו רמז להם לישראל שהוא ראש להם לתשועה, שנאמר, ראשון הוא לכם לחודשי השנה".

חכמינו מלמדים אותנו שבחודש זה חודש ניסן היו בו מאורעות מרכזיים בחיי האומה. בו נולד יצחק, בו נעקד. לא נאמר בו נולד יעקב, אולי משום שעם יעקב נולד עשו ולכן הדגש על כך שבו קיבל יעקב את הברכות ונקבע שהוא העיקר, הוא הנבחר. ובו נגאלו, ובו עתידים להיגאל.

הגאולה היא שחרור מעבדות לאחרים, שחרור מתלות באחרים. הזמן המתאים לה הוא החודש הזה שהוא ראשון, הוא לבדו, עצמאי. הראשון אינו נגרר, אינו חיקוי, וזה ענין הגאולה. זה מה שאמרו "ובו רמז להם לישראל שהוא ראש להם לתשועה, שנאמר ראשון הוא לכם לחדשי השנה".

כמובן ששחרור מעבדות, אין משמעותו התרוקנות מתוכן ויצירת חלל ריק ללא מגמה, ללא תכלית, אלא שחרור מעבדות הוא שחרור מתוכן זר, מעול זר גשמי ורוחני המנוגד למהות הפנימית. השחרור מאפשר את החזרה לתוכן העצמי הפנימי הישראלי, לטבע האלקי הטבוע בקרבינו ובעצם מהותנו. גאולה משחררת את הנפש מנמיכות קומה המסתכלת בהערצה על כל מה שיש לאחרים ומסתכלת בביטול של רגש נחיתות על כל מה שיש לעצמה.

גאולה מחזירה לישראל את הביטחון העצמי, את ההכרה של הרוח הפנימית הגדולה, הכמוסה בתוכנו, רוח ד' העליונה מכל הרוחות האנושיות. בגאולה הננו חוזרים להכרת עצמנו להכרה שהאור האלקי המאיר בישראל עתיד להאיר על ידי ישראל לכל העמים.

לרוח חרות זו הננו נכנסים בהתקדש עלינו חודש ניסן הבא עלינו לטובה.

*ראש הישיבה בבית אל, לשעבר רב הישוב בית אל

סיפור לשבת

השבת הגדולה של אליהו

/ עודד מזרחי

בעיר אנטוורפן בבלגיה, לצד ענף היהלומים המשגשג, פורחת גם תעשייה מפותחת של תכשיטים, שבה השתלבו בהצלחה יהודים רבים. אחד מהם היה אליהו, שהיגר מגרוזיה לבלגיה, והיה בעל חנות לתכשיטי זהב ברחוב שבו היו חנויות רבות דומות. נרקם קשר חם בינו ובין הרב שבתי סלבטיצקי, שליח חב"ד באנטוורפן ורב הקהילה המקומית. הוא החל לקיים כמה מצוות כמו הנחת תפילין ושמירת כשרות, והוסיף מדי פעם מצווה נוספת. אבל בתחום אחד לא היה מסוגל להתקדם - שמירת שבת. כרוב חבריו הסוחרים, גם הוא המשיך לפתוח את חנותו בשבת.

הוא נהג לומר לרב כי שבת היא יום המכירות הטוב ביותר, והרב השיב כי אין בכך ברכה, אך ללא הועיל. יום אחד הגיע אליהו לרב ואמר בהתרגשות: "הרב, החלטתי שלא לפתוח את חנותי בשבתו!" הרב התרגש לשמע דבריו ועודדו מאוד. עברו כמה חודשים שבהם אליהו לא פתח את חנותו בשבת. יום ראשון אחד התקשר אליהו לרב ואמר: "כבוד הרב, אני חייב לראותך בדחיפות! אני זקוק לתיקון גדול מאוד!" "מה קרה?" שאל הרב בדאגה. אליהו החל לספר: "אתמול הייתה השבת שלפני ראש השנה האזרחית, שנקראת בפי סוחרי הזהב היהודים 'השבת הגדולה', משום שבה קונים כל הבעלים הנוצרים תכשיטים לנשותיהם.

היקף המכירות עולה מעלה מעלה והרווח עצום. כל הלילה התהפכתי במיטתי. לא יכולתי לחדול מלחשוב על יום המכירות שאפסיד מחר. כאשר קמתי בבוקר חשתי שמעיי מתהפכים. התגברתי על מחשבותיי והלכתי לבית הכנסת. במשך כל התפילה לא הייתי מרוכז. בסיום התפילה החלטתי לעבור דרך הרחוב של חנותי, להציץ ולהמשיך הלאה. נכנסתי לרחוב. מה אומר לך, כבוד הרב... זה היה מחזה קשה מנשוא: כל החנויות היו מלאות עד אפס מקום. רק החנות שלי הייתה סגורה, ריקה ושוממה. "פתאום הבחין בי חבר מחנות סמוכה ושאל: 'מה נשמע אלי, יצאת לגמלאות?' "'לא', עניתי, 'אני לא פותח בשבת'. "הוא הביט בי כמו שמביטים במשוגע.

המשכתי ואמרתי: 'אני רציני לגמרי. כבר כמה חודשים איני פותח את החנות בשבת'. "הוא הביט בעיניי ואמר: 'שמע טוב, אלי, תן לאלוקים את כל שבתות השנה, אבל שבת אחת הוא חייב לתת לך. איך אפשר לסגור את החנות בשבת הגדולה?! תפקח את העיניים ותראה מה קורה פה. אני מתפלא עליך...' "הוא הצביע על ההמונים שצבאו על החנויות. כמעט התפתיתי, אבל ברגע האחרון נשאתי את רגליי ומיהרתי לביתי. נכנסתי הביתה מבולבל לגמרי. עשיתי קידוש לאשתי וילדיי, ואז הרגשתי סחרחורת. לנגד עיניי ריחפו צמידים, שרשראות, טבעות ויתר התכשיטים. חשבתי על כל חבריי שבסוף היום יצחקו כל הדרך אל הבנק ולבי נחמץ. רגליי רצו לחזור אל החנות.

ברגע הזה ידעתי שעליי לעשות מעשה קיצוני. 'איני מרגיש טוב', אמרתי לבני ביתי, לקחתי בהיחבא בקבוק וודקה ונכנסתי לחדר השינה. שם רוקנתי לתוכי חצי בקבוק, וכעבור דקה או שתיים שקעתי בשינה עמוקה והתעוררתי רק במוצאי השבת. אשתי הרגישה שמשהו מסעיר אותי והבינה שאני זקוק למנוחה". אליהו סיים את סיפורו. "כבוד הרב", אמר, "אני מצטער שככה עברה עליי השבת - בשכרות ובשינה. באתי אליך לבקש תיקון". עיניי הרב נמלאו דמעות. אליהו החל לבכות: "האם זה אכן דבר כל כך נורא. האם אין לי שום תיקון?!" הרב סלבטיצקי היה זקוק לכמה דקות כדי להירגע מהתרגשותו. "לא, אליהו היקר", פתח ואמר, "לא הבנת. איני בוכה על גודל העוון שלך. להיפך, אני בוכה מקנאה. אתה צדיק, ובעצם הרבה יותר מצדיק, שכן במקום שבעלי תשובה עומדים אפילו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד".

אליהו נראה נבוך והרב המשיך בדבריו: "ראה, אני בוחן את השבת שעברה עליי ומנסה להשוותה לשבת שלך. אני קמתי בבוקר, טבלתי במקווה, הלכתי לבית הכנסת והתפללתי בנחת ורוגע. שום דבר לא טרד את שלוות השבת שלי ושום סערה לא התחוללה בקרבי. שבתי הביתה לסעודת שבת עם דגים, בשר וזמירות. ממש תענוג. ברור מה השבת תרמה לי. לעומת זאת, לא ברור לי מה אני הקרבתי למענה. "ואילו השבת שלך, לאחר שהיית רגיל במשך שנים לפתוח את חנותך בשבת, התגברת וחדלת מכך. והנה אתה ניצב מול כל החנויות המלאות קונים, מתלבט ומתייסר, ובכל זאת מצליח לעמוד בניסיון העצום. יש לך מושג איזה עונג גרמה השבת שלך במרומים?! כעת אתה מבין מדוע אני מקנא ברך?!" ■

שביבים / שאול שיף

חומרא דאתי לידי שמחה

/ יהודה ארנס

יש לנו שכן, מהמחמירים הגדולים של בני ברק והגלילות. בכל שנה כשפורים מפנה את מקומו בשמחה לפסח, לחץ הדם שלו שובר שיא חדש. רק מהלחץ איך הוא יספיק את ה"חי רגעים" הוא כמעט מת.

בשנה שעברה פגשתי אותו בליל "שבת הגדול" עם פרצוף "שבת תשובה". "קרה משהו?" שאלתי בדאגה. "תגיד, לוח שנה אתה מכיר? "כן", עניתי "אפילו לוח הכפל". "נו אז מה אתה שואל, עוד יומיים פסח, מה אתה רוצה שאני יישב רגוע עם ארבעס?". "בסדר, אבל שבת היום, מה יש לעשות? אתה לא יכול אפילו לשטוף את החסות למרור". "איזה חסות? זה מרור זה!? תבוא אלי אני אתן לך מרור אמיתי שלא תשכח אותו גם כשתאכל תפוח בדבש". "לא מעוניין תודה, אבל באמת ר' אלימלך, למה לא תנוח? לפחות בשבת". אמרתי. "מה לנוח? "שבת הגדול" אצלי זה היום הכי לחוץ בשנה, אני חייב למצוא חומרא חדשה לפסח, זה מנהג אצלי כבר עשרים שנה, כל פסח - חומרא חדשה, זה גם פוטר לי איזה ספק בברכת שהחיינו". "טוב מצטער שהפרעתי" נפרדתי ממנו מנסה להבליע את החיוך הסורר. "אולי תעזור לי למצוא משהו, גם לך לא תזיק איזו חומרא קטנה". הוא קרא אחרי. בבוקר השבת פגשתי אותו אחרי התפילה תוך כדי שהוא גורר בצעקות את ילדיו הבוכים לאכול פיתות בשמש הקופחת. "נו מצאת משהו?" שאלתי. "לא. גורנישט. היה לי דווקא משהו טוב, אבל יצא לי שזה חומרא דאתי לידי קולא, אז זה ירד מהפרק. מה עושים??? עוד מעט ליל הסדר!" הוא אמר בקול רועד. "הקב"ה ימצא לך חומרא הגונה בעתו ובזמנו" ברכתי אותו בחום ציני, ועליתי לסעוד עם משפחתי בסלון הממוזג.

בדרשת שבת הגדול רב השכונה שליט"א דרש בדין שמחת יו"ט, הוא ציטט את השו"ע באו"ח תקכ"ט "חייב אדם להיות שמח וטוב לב במועד, הוא ואשתו ובניו וכל הנלווים עליו. כיצד משמחן? הקטנים נותן להם קליות ואגוזים והנשים קונה להם בגדים ותכשיטין..." הוא דן במשך שעה ארוכה האם דין שמחת יו"ט מדאוריתא או מדרבנן וסיים בברכת פסח שמח.

בסיום הדרשה נגשתי לשכני ר' אלימלך ושאלתי אותו איך הוא מקיים את דין שמחת יו"ט בביתו. "תשמע, אני שותה רביעית יין כל יום בפסח, יותר מזה אני לא יכול, גם הכמות הזאת משביתה אותי. לגבי אשתי, היא מוחלת קבוע על מתנה, אז זו לא בעיה. והילדים מקבלים מצה עם שוקולד זה יותר מ"קליות ואגוזים" לא?". חשבתי רגע ואמרתי "אולי אתה צודק אבל מצאתי לך חומרא חדשה, לך תקנה לאשתך איזה תכשיט, לילדים איזה משחק יפה, ואל תשכח גם אותך. תקנה לך משהו שאתה אוהב". "נו באמת אני לא מחפש חומרות של עולם הזה, אני מחפש משהו קצת יותר רוחני." הוא כמעט נעלב.

ביו"ט ראשון ראיתי אותו הולך בנחת לא אופיינית עם משפחתו. "גוט יו"ט" הוא בירך אותי בהתלהבות, "שכוייח על החומרא. לא מצאתי שום דבר אחר, אז קיבלתי את ההצעה שלך, פינקתי את המשפחה כמו שרק מחמיר כמוני יודע. תאמין לי כזה פסח שמח לא היה לנו מעולם, ממש חומרא דאתי לידי שמחה.

נכנס בשלום ויצא בשלום

לפני כמאה שנה היה בית-הכנסת של האר"י הקדוש זצ"ל בצפת נעול על מסגר , ולא התפללו בו, משום שכל מי שנכנס לתוכו - מת בו במקום!. בספר "הבבא סאלי" מובא מעשה הממחיש כיצד צדיקים שיראתם קודמת לחוכמתם, מתקיים בהם "יראת ה' תוסיף ימים": כאשר ביקר ה"בבא סאלי" לראשונה בארץ הקודש, נסע לצפת, פנה לבית העלמין העתיק והשתטח על קברו של האר"י הקדוש, כשהוא מייחד ייחודים עילאיים. לאחר מכן, פנה לטבול במקווה האר"י, הסמוך לבית הקברות. לאחר הטבילה, שלח את משרתו שיקרא לשמש בית-הכנסת של האר"י הקדוש, שיבוא ויביא עמו את המפתחות. השמש, זקן מזקני צפת, מיהר לבוא אבל נרתע לשמע הבקשה. "רבי, מוזהר אני מפי רבני העיר שלא למסור את המפתחות לאף אדם, משום שכל אלו שניסו לפתוח את שערי בית-הכנסת נפטרו!" - אמר. האזהרה לא הרתיעה את הרב, והוא עמד על דעתו. השמש, ששמע על גדולת הרב, הגיע אליו, ועין בעין ראה שלפניו איש אלוקים קדוש.

התרצה השמש למסור את המפתח, אך בתנאי שיסכים הרב שיקשור השמש חבל לרגליו, וכך אם יקרהו חלילה מה שאירע לקודמיו, לא יאלץ לבוא בעקבותיו ולסכן גם את נפשו. הרב הסכים, והשמש קשר את החבל ומסר לרב את המפתחות. הרב קרב אל השער הנעול, כשהשמש ניצב מרחוק וקצה החבל בידו. התעמק הרב בשרעפיו, הכניס את המפתח לחור המנעול - ופתח את השער. השמש החניק צעקה. הרב הורה למשרתו שיאחז בגלימתו וייכנס עמו. השניים נכנסו והשמש ראה כי החבל מתקצר ונמתח, ומושכו אחריו. אות הוא כי חיים הם! קרא אליהם ושאל אם יוכל להצטרף. כשנענה בחיוב, רץ פנימה, נפל לרגלי הרב ואמר: "עתה ידעתי כי איש אלוקים קדוש אתה!" הקימו הרב על רגליו ואמר: "כבר פעלתי בייחודיי שביהכ"נ יוכל להיות פתוח לכל אדם!". פנה לארון הקודש, הוציא את ספר התורה המיוחס לאר"י הקדוש, קרא בו, הכניסו להיכל ועזב את המקום.

שמש ביהכ"נ רץ להודיע לרבני העיר על הנס הגדול, והללו שנרעשו ביקשו להיוועד עם הרב ולחלוק לו כבוד, אבל לא מצאוהו כי נסע מיד לטבריה כדי לברוח מן הכבוד. לא ויתרו ונסעו אחריו. פגשו בו ואמרו: "רבנו! נס גדול זה, שנכנסת בשלום ויצאת בשלום, יותר מנס יציאתו של הכהן הגדול מקודש הקודשים. שכן, הכהן הגדול לא הכשיר הדרך לאחרים, ואילו רבנו פעל שביהכ"נ יקלוט בשעריו את כל היהודים!". נרתע הרב ואמר: "עם כל קדושתו - אין ביהכ"נ דומה לקודש הקודשים, מקום להט שלהבת השכינה הקדושה, הארון והכרובים, לוחות הברית ואבן השתיה!" אמרו: "ועם כל זאת, הן שנינו שהיה הכהן הגדול עושה לאוהביו יום טוב בצאתו בשלום מן הקודש - ירשה לנו רבנו לחוג את המאורע!" מיד הביאו מיני תופינים ומשקה ושוררו שירי הלל והודאה.

(אור דניאל / הרב חנניה צ'ולק)

"קצת מצה למשפחה מסוימת"

כשעמדה השמש לשקוע, הרכבת שבה נסעתי נתקעה באמצע רובע הברונקס והיה עליי ללכת ברגל. בעודו צועד בכיוון הכללי של פלאם פארקוויי, שבתי ושאלתי אנשים איך להגיע לכתובת שאותה חיפשתי. זכור לי אדם אחד מלא רצון לעזור שאמר לי, "ידידי, יש לך עוד דרך ארוכה!"

מוקדם יותר באותו יום, קבוצת סטודנטים מברוקלין סיימה לאפות את המצות האחרונות לפסח. הייתה זו שנת 1958, והרבי מליובאוויטש נהג לתת לאנשים מצות אפיית יד כמתנה רוחנית מיוחדת לפסח. הוא היה עומד במשך שעות, מברך אנשים ונותן להם מצות. ספר הזוהר אומר כי המצה היא "לחם האמונה" ועצם אכילתה הוא מזון לנשמה. הרבי נהג לתת מצה קודם כל לאנשים שבאו מרחוק, שכן נסיעה במכונית או ברכבת תחתית אינה מותרת בשבת ובחגים יהודיים. הייתי בן 16 והיה עליי להגיע הביתה לשדרת ג'רום 167 בברונקס, שהיה די רחוק. כשניגשתי אל הרבי, הוא נתן לי מצה ושאל אם אני מוכן להביא קצת מצה למשפחה מסוימת. היה אידיאלי אילו הייתי לוקח מונית מתחנת הרכבת התחתית, מבקש מן הנהג לחכות, נותן את המצה למשפחה, ומגיע חזרה הביתה בזמן לסדר שלנו. אך החיים רחוקים מלהיות אידיאליים. מקץ חיפושים מצאתי את הכתובת, והסתבר שזהו בניין דירות גדול. נקשתי על הדלת ויצא אדם בלי חולצה, עם כתובות קעקע ובטן נפוחה. "מה אתה רוצה?" הוא שאל חדות. בברונקס נהוג לענות בחוצפה כשמברכים מישהו לשלום. "סליחה, אתה אדון כך-וכך?" שאלתי. "כן", הוא אמר.

הבחנתי בכיכר לחם שיפון המונחת על השולחן, בהחלט לא היה זה אוכל מסורתי לסדר הפסח. אמרתי לו, "הרבי שלח אותי". "הרבי? הו, בבקשה תיכנס", הוא אמר. המטבח הזעיר הכיל רק שולחן קטן, כמה כיסאות ופלטה חמה. לא הבנתי מה אני עושה שם, בשביל מה אני מביא מצה למשפחה שלא חוגגת את חג הפסח. לאחר מכן חשבתי שאולי לא זו הסיבה האמיתית שבגללה אני נמצא שם. שאלתי את האיש אם הוא רוצה לעשות סדר פסח. הוא הסכים וקרא לאשתו להיכנס. היא נכנסה בלוויית שתי ילדות קטנות ומקסימות, גילן אולי חמש או שש, שהשתרכו מאחוריה, והיה ברור שהיא בהיריון. שתי הילדות היו עיוורות. פינינו את השולחן. שמתי כיפה על ראש האיש ואמרתי, "טוב, אנחנו עושים סדר!" ניסיתי להיזכר בברכות כסדרן, אך היה קשה לעשות זאת ללא הגדה.

אכלנו את המצה והשתמשנו במים ובכוסות נייר בתור ארבע כוסיות היין. ניסיתי לחשוב מה היה עושה הרבי אילו היה כאן. הבטתי בבנות הקטנות ובאמן, העומדת ללדת עוד ילד, והתחלתי לספר להם כמה דברים שהרבי לימד אותי. אמרתי להם שעלינו להתאזר באמונה. באותו לילה שחרר אלוקים את אבותינו מעבדותם, והוא הוציא אף אותנו מעבדות לחירות. הבעל והאישה, דומה היה כי הם נתלים בכל מלה כאילו הם ניזונים מעצם ההקשבה. סיפרתי להם שבפסח אנו יוצאים את מצרים האישית שלנו ומגיעים לחירות, וכי אלוקים לא שם על כתפינו יותר משאנו מסוגלים לשאת. מרגע שאתה יודע זאת ומאמין בכך, כבר נגאלת. שרנו שירים עם הילדים, והזמן חלף ביעף.

בשעה אחת לפנות בוקר, האישה השכיבה את הילדות, והגיעה שעתי להיפרד לשלום, אך היה עליי לשאול את האיש כיצד הכיר את הרבי. הסתבר כי הוא מעבד עורות הוא פגש ברב שעבד במחלקה אחרת במפעל הבשר. אשתו הרתה לפני חודשים אחדים. כיוון שהם סובלים ממחלה הגורמת לילדיהם להיוולד עיוורים, הרופא המליץ להם על הפלה. האיש היה מדוכא מאוד ולא ידע מה לעשות. לכן הוא שאל את הרב הזה, שהציע שיכתוב מכתב לרבי מליובאוויטש. הרבי השיב לו במכתב ובו כתב שעליהם להאמין באלוקים ולהביא את הילד לעולם. כשהגיעה שעתי ללכת, אמר האיש, "אתה יודע, אשתי ואני לא היינו בטוחים בקשר לכך. איך אנו אמורים להאמין באלוקים? איך אנו אמורים לשכוח את המצב לאשורו ולטפח תקווה בלבנו? לא חשבתי שהדבר אפשרי. אך כיום, לאחר ששמעתי על אמונה ועל האופן שבו ה' נותן לנו את הכוח להתגבר על מצרים הפרטית שלנו, ובכן, עכשיו אנו מבינים". בנם נולד עם יכולת ראייה מלאה. עם הזמן איבדתי קשר עם המשפחה הזו, אך שנים מאוחר יותר גיליתי שבתם נישאה וכי לכל אחד מהם נולדו כמה ילדים, כולם בעלי ראייה תקינה. יהיה בלתי אפשרי לתאר באמת את אהבתו של הרבי למאות אלפי יהודים ולא-יהודים בכל רחבי העולם. הטוב ביותר שיכולתי לעשות היה לכתוב על משפחה דלה ברובע הברונקס, המתגוררת בבנין מיוחד לעיוורים. וכיצד הרבי הביא לפתח ביתם אמונה במו ידיו.

(המספר ברוך שלמה קונין. הרב ברוך שלמה קונין הוא השליח ומנהל מוסדות חב"ד בחוף המערבי שבארצות הברית)

"אברך מישראל אומר קדיש"

לפני כשבועיים הלך לעולמו יהודי צרפתי בשם אלכס. איש יקר וטוב לב, מהנדס נפט מוכשר, שבעברו טרם ששב ליהדותו הוא היה נשוי לגויה רח"ל. נולד להם בן, בשם סבסטיאן. עם הזמן אלכס התקרב ליהדות, נפרד מהגויה וחזר בתשובה. הבן סבסטיאן, אף שידע כי על פי ההלכה אינו יהודי, הרגיש קשור לעם היהודי. אלכס לימד את בנו עברית ואף היה בא עמו לעיתים לבית הכנסת.

ביום חמישי האחרון בא סבסטיאן לבית הכנסת כדי לכבד את זכר אביו. בית הכנסת שוכן בשכונה יוקרתית, סמוך לפריז. הרב שהכירו, ניגש אליו, התעניין בשלומו ושאלו איך הוא מסתדר עם הקדיש על אביו. סבסטיאן השיב, כי שכר בכסף חסיד חב"ד שיאמר קדיש פעם ביום, וגם יש יהודי מישראל, אברך בשם 'סטפן אילוז', שהיה לו קשר אישי מיוחד עם אביו והתנדב לומר עליו קדיש. הרב שיבח אותו ואמר: "אם אברך מישראל אומר קדיש, הוא ממש במקומך!" וביקש ממנו לשבת, בציינו כי עומדים להתחיל להתפלל. סבסטיאן חיפש מקום פנוי, עבר ממקום למקום עד שמצא מקום פנוי. התיישב, והנה ראה לתדהמתו כי התיישב בדיוק על מקום עליו היתה קבועה הלוחית 'סטפן אילוז' - כשמו של האברך שאומר את הקדיש על אביו בארץ ישראל! צמרמורת אחזה בו. מיד הוא צילם את המקום ושלח את התמונה למשפחתו ולחבריו. וכה כתב סבסטיאן בצמוד לתמונה: "משמים רמזו לנו, בני המשפחה, שסטפן באמת תחת! אין מקרה בעולם!".

('נר לשולחן שבת')

צרעת הבית / הרב תומר אנגלסמן

הגמרא ביומא אומרת שדיני טומאת הבתים היו נוהגים בכל ארץ ישראל למעט ירושלים, ששם אין דינים של טומאת נגעים, מכיוון שירושלים היא אינה מקום של אדם פרטי ולכן אם היה חוטא אין זה

משפיע לרעה על ירושלים.

חשבתי כיצד הדבר תואם לדברי חז"ל, באותה מסכת, שאמרו בעוון שנאת חינם נחרב בית המקדש.

ניתן להסביר שהשנאה באותו הזמן לא הייתה מקרה יחיד ונדיר, אלא השנאה הייתה כללית בכל עם ישראל ששנאו האחד את השני ודיברו לשון הרע. הדבר גרם לקב"ה לגזור גזירה על בית המקדש שהוא מקום כללי השייך לכל עם ישראל. לכן בדומה לצרעת הבית של היחיד שהכהן היה מנתץ את הבית הטמא, כך הביא ה' גזירה שגרמה לניתוץ וחורבן בית מקדשנו עד שנתקן את דרכנו!

בימינו שזכינו לחזור לארצנו אחרי שנות גלות ארוכות ומכפרות, אנו בשלב אחראי יותר ולא חוזרים על החטא של שנאת חינם. ואם תאמר שיש עדיין שנאה בין אדם לחברו? יש להשיב, שאלו אירועי שנאה פרטיים ולא הרוח הכללית בעם ישראל, שמתאחד כולו סביב המסורת היהודית, האירועים הלאומיים ואהבת ארץ ישראל וירושלים!

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדואייל: besod@013net.net